

Volt egyszer egy magyar adás. Furcsa egy helyen jött létre: a román fővárosban, Bukarestben. Ott volt ugyanis az ország egyetlen Televíziója. 1969-et írtunk, a politikai barométer éppen enyhülésre állt, így megtörtént az a csoda, hogy a román televízió egyszer csak megszólalt magyarul! Nosza ünneplőbe öltözött a székel, s úgy ült le minden héten a tévé elé, ahonnan magyarul beszéltek hozzá.

A csoda ha nem is három napig, de 15 évig tartott amikor az erdélyi magyarság számára oly fontos magyar adást 1985-ben egyik napról a másikra megszüntették.

A Magyar Adás történetéről az egykori szerkesztőség három tagja, Józsa Erika, Simonffy Katalin és Tomcsányi Mária könyvet írt, melynek bemutatója novemberben lesz Marosvásárhelyen. Lapunk olvasói elsőként pillanthatnak bele a készülő kötetbe.

Tomcsányi Mária: „Becsületes magyar munkásember nem mond ilyent”

Ezt a nagy igazságot Szekeres elvtárs mondotta nekem kioktatón a szerkesztőségi folyosón valamikor 79-80-ban(?). Az a Szekeres elvtárs, aki Hargita megyei propagandatitkárként pár éve sikeresen véget vetett a székelyudvarhelyi Sículus Fesztiválok és kiváló munkájáért immár a legnagyobb propaganda szervhez, a TV-hez nevezték ki alelnöknek. Feladat körébe pedig első sorban a Magyar Adás felügyelete tartozott. A becsületes magyar munkásemberre vonatkozó alaptézis pedig egy kabaréműsor „vizionálása” (adás előtti megtekintése jóváhagyás végett- sz.j.) után hangzott el. Ennek sajnos én voltam a szerkesztője, és ezt a balhét nekem kellett elvinni. Ugyanis az egyik rövid kabaréjelenetben – ó, egek! – az egyik szereplő torkon ragadva a másikat azt kiabálja, hogy „Dögölj meg! Megnyuvasztalak, te ribanc!”

– Ez nem mehet az adásba, Jakab elvtársnő. Mit mondanak majd az emberek, hogy mi ilyesmiket mutatunk? – Hát bizony vannak emberek, akik a dühtől, italtól mondanak néha ilyeneket – kezdtem volna magyarázni. – Becsületes magyar munkásember nem beszél így, nem mond ilyent. Nekünk példát kell mutatni az adásban... stb. Próbálkoztam én az 5-8 osztályos tanítási módszerrel rávezetni, magyarázni, hogy ez egy kabaréjele-

Józsa Erika

net, hogy itt túlozva, gúnyolódva mutatnak rá az emberi hibákra, tetszik tudni, alelnök elvtárs... De hiába. Mert 10 perc alatt 10 osztályt mégsem lehet kijárni. Bár erre magasabb szinten volt már precedens. Aztán jött a végső érvem, hogy: ha kivesszük, mit teszünk be helyette az adásba? – Hát valami szép éneket és táncot!

Na, hát ezért küldték ide Szekeres elvtársat, hogy a Magyar Adásban szépen énekeljünk és táncoljunk. Hirtelen átsuhant a folyosón az 50-es évek proletkultjának üdítő szellője vagy az új idők szele.

Még egy szép, de keserűen végződő élményem: a Szatmári Északi Színházban felvett Ég a nap Seneca felett című darab, amelyet a szerző, Kincses Elemér állított színpadra. A nagyszerű szatmári színészgárdából Boér Ferenc, Ács Alajos és Elekes Emma nevét említem csak. Itt a csaknem üres színpadot a világos szürkébe hajló fehér szín uralja és elől élénkzöld pázsiton egy hatalmas gömb alakú üvegtartály, benne vörös folyadék, ami éppúgy lehet vér vagy bor. Kemény Árpád tervezte ezt a játékeret a falakból ajtókká váló számtalan ki-és bejáróval, melyekben Néró, a császár vagy besúgóí bármikor megjelenhetnek vagy eltűnhetnek. Mert persze, itt is a népuralomra hivatkozó önkény és az igazság küzdelme folyik. Néró és Seneca erkölcsi vitája a darab lényege. A tét: élet vagy halál. Seneca ebben a játszmában csak vesztes lehet, mert a diktatúrát nem lehet egy tollvonással, egy rendelettel megszüntetni, a diktatúrát mi, emberek, mi, a nép éltejük tovább. És ezt Kincses a 70-es években írta. (Micsoda vízió!) Nem tudom, hogy lehettem olyan optimista, hogyan hihettem, hogy ezt a darabot adásba engedik. 1979-ben!!! Hát nem engedték.

Az Ég a nap Seneca felett című drámát végül 1990-ben mutattuk be, de akkor már másképp visszhangzottak Seneca szavai: „Aggódóm Rómáért. Aggódóm Rómáért, mert Róma Néró játékszere.” Vajon ma, 2014-ben hogyan visszhangoznának?

A MI MAGYAR ADÁSUNK III.

Józsa Erika: Rémálom-Fakó indigók és színes virágcsokrok

Vissztérő rémálmaim egyike, hogy a stúdióban ülök, előttem a szöveg amit el kellene mondanom, csakhogynem egyetlen betűt sem tudok elolvasni a papírról.

Nem egészen alaptalan a félelmem: a bemondószöveget hat példányban, indigóval gépelte Forró Eszti és nekem nem mindig a legolvashatóbb példány jutott.... Ha az ember még időben megkapta a szöveget, akkor adás előtt alaposan átfésülte, kijavította a hibákat benne.

Ahogy elnézem a bekötött adásszövegeket azon csodálkozom, hogy nem bakiztam egy-

folytában!? Annyi a krikzkraksz, mindenféle javítás, átirás, kézzel hozzáírt szöveg, hogy művészet eligazodni benne.

Szerencsére nekem nem kellett protokollszövegeket olvasnom. Az adás első része, a politikai – gazdasági eseményösszefoglaló a Birta feladata volt. Én ismertem a műsor tartalmát, aztán jött Birta, aki nek 5-10 perces szöveget kellett felolvasnia. 10 perc irgalmatlanul hosszú idő! Gondolják csak el: 2 perc egy teljes sűrűn gépelt oldalt jelentett. Eszti fakó indigójával....

Nekem csak egyszer kellett beugranom Birta helyett, de az aztán emlékezetes volt!

Nem tudom mi történt velem, hogy nem ért le a stúdióba, de már ment a szignál, a „Szeretnék szántani”, mikor az adásvezető beszólt, hogy Birta nincs, te olvasd a protokollt! Megállt a szívverésem. Ész nélkül kapkodtam elő a Birta oldalait, természetesen nem volt mikor még átnéztem sem, nemhogy kijavítanom. Ceausescu – prima viztára! Az első mondatom így hangzott (lám, még ennyi év után is emlékszem rá!): „Kedves nézőink, tegnap Balázsfalván Nicolae Ceausescu elvtárs jelenlétében *népzüllés gyajlott le*”. Egy pillanatra megtorpantam, éreztem, hogy valami nem hangzott egészen úgy ahogy kellett volna. Mosoly, aztán újra: „Balázsfalván *népzüllés gyajlott le*”. Hát ez még mindig nem jó. De miért?! Újabb mosoly: „népgyűlés zajlott le!” Hurrá, na végre! Ezek után a világon semmire nem emlékeztem. Úgy olvastam mint egy gép, közben mindigre azon járt az eszem, hogy, atyaisten mi lesz ebből! Szerencsére nem lett semmi. Lehet, hogy az elvtársaknak volt humorérzékük? Vagy a szolgálatos megfigyelő kegyes volt és nem jelentette a dolgot? Mert persze minden szavunkat figyelték, a teljes hanganyagot rögzítették.

Nem kellett azonban sem hibának, sem bakinak történni ahhoz, hogy az ember forró helyzetbe kerüljön. Elég volt hozzá egy nem megfelelő színű virágcsokor is....

A gyártásvezetők feledata volt a virág beszerzése és arra mindegyik kifejezetten ügyelt, hogy ne legyen piros-fehérszöldre sikeredjen az összeállítás. Abszurdum? Persze, hogy az! Hát még ha azt is figyelembe vesszük, hogy az adás fekete-fehérben ment! Ajajj, lett ebből még nagyobb ügy mikor aztán 82 táján beindult a színes adás! Nekem viszont már fekete-fehérben is problémám lett abból, mikor a kelles, Neculușca bácsi, aki engem valamiért különösen kedvelt, azzal akart kedveskedni, hogy egy másik stúdióból megmaradt virágot tett az asztalomra – s véletlenül pont fehérre és pirosra választott. Én észre sem vettem, nem figyeltem a dologra, nem értettem miért rángatja el az asztalról a vázát másodpercek-

kel az adás indulása előtt az ügyelő. Egy szemfüles elvtárs az üvegfalon túl felfedezte a magyar nemzeti színeket s ügybuzgón eltávolította. Ki tudja, hátha azok a fránya magyar tévénezők a szürke árnyalaiból is meg tudják állapítani a magyar lobogó színeit. Nagy feneket kerekítettek a dolognak, de a színromán Neculușca bácsinak végülis elhitték, hogy nem irredenta magyarbérenc provokátor!

S ha ezen jót mulat az olvasó, előre kell bocsátanom, hogy hasonló incidensnek később, a színes korszakban igen súlyos következményei is lettek. Ha igaz, akkor Tomcsányi Marit egy hasonló virágcsokor miatt tiltották le a képernyőről. Azért mondom, hogy „ha igaz”, mert ez máig sem bizonyosodott be. Szerintem Mari letiltása azt a célt szolgálta, hogy valamennyiünket megfélemlítsenek. Azért nem közölték se vele, se mással – a feletteseinkkel sem – hogy mit követett el, mert nem követett el semmit. Így volt ez igazán elrettentő példa, hogy ki-kí azt olvasta ki belőle, ami a saját érzékeny pontja volt. Azért tiltották volna le, mert elment a magyar konzulátus filmkórtéllára? Biztos ami biztos, jobb ha oda nem megyünk.... Vagy azért, mert járt a szája, mondott valamit valakinek? Jobb, ha hallgatunk...

A hatalom pontosan ezt akarta tudatosítani bennünk: bármikor, bárkit el lehet kapni! Valamennyien ki vagyunk szolgáltatva! Az sem derült ki soha, hogy rövidesen a Mari félreállítás után Tomcsányi Tibit miért váltották le a rádió angol nyelvű műsorának az éléről. A Tomcsányiakkal példát statuáltak. Tesztelték, hogy mi fog történni? Elpártolnak-e a barátai, elszigetelődnek? Ez egy igen jó taktika arra, hogy megbontsanak, szétforgácsoljanak egy közösséget. Ha ez volt a cél, nem vált be. Éppen az ellenkezője történt. A baráti kör még szorosabbra fonódott Mariék körül, akár egy pajzs, igyekezett védeni, oltalmazni őket. Azokban a kritikus években hol egyikünk, hol másikunk került hasonló helyzetbe. A véd- és dacsözövétség kiállta a próbát. Valószínűleg éppen ez a magas hőfok volt az, mely ilyen időtállóvá és megbonthatatlaná edzette barátságunkat.

(FOLYTATÁS JÖVŐ HETI LAP-SZÁMUNKBAN)

